

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin**Anmälan mot Polismyndigheten i Södermanlands län med anledning av
bristfällig identitetskontroll av en misstänkt person och mot åklagare vid
Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Nyköping, för underlåtenhet
att ta ställning till om en anmälan skulle upprättas när detta påtalades**

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Polismyndigheten i Södermanlands län och åklagare vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Nyköping, enligt i huvudsak följande.

I september 2005 fick han ett beslut från åklagarkammaren i Nyköping i vilket angavs att en förundersökning mot honom rörande stöld/snatteri hade lagts ned. Han hade dock inte varit föremål för någon förundersökning. Däremot hade hans bror vid ett tidigare tillfälle uppgett hans personnummer i samband med att denne var misstänkt för brott. AA ringde upp ansvarig åklagare och fick beskedet att han skulle tala med sin bror. Något annat kunde han inte göra enligt åklagaren.

Utredning

Polismyndighetens handlingar i ärendet K22652-05 och diarieblad och beslut i åklagarkammarens ärende 202-2093-05 granskades.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över identitetskontrollen av den person som kom att identifieras som AA i ärendet. Polismyndigheten skulle vidare lämna upplysningar om vilka kontakter som eventuellt förevarit mellan polisen och åklagaren angående den nu nämnda identifieringen.

Polismyndigheten anförde följande.

Bakgrund

Av handlingarna i ärendet framgår att en polispatrull stoppade en personbil i Nyköping den 25 augusti 2005 med anledning av körförbud. I bilen fanns tre personer som greps för bl.a. förberedelse till stöld. En av de gripna uppgav identiteten tillhörande AA. Identiteten har kontrollerats av polisassistenten BB inne på stationen genom dataslagningar. Personen i fråga satt sedermera anhållen under nästan 7 timmar. Förundersökningen mot personen som var föremål för ingripandet lades ned den 26 augusti 2005 av Åklagarkammaren i Nyköping.

Utredningen

Närpolisen i Nyköping har vidtagit åtgärder för att komma till klarhet om det verkligen var en felaktig identifiering som skett den aktuella morgonen. Polisassistenten BB tittade initialt på ett passfoto utvisande AA och kunde konstatera att denne inte var helt olik den minnesbild han hade av den som var föremål för ingripandet. Närpolischef CC och polisassistenten BB har därefter sammanträffat med AA varvid det stod klart för polisassistenten BB att det inte var denne person som han höll förhör med i aktuellt ärende. Närpolischef CC framförde därefter en ursäkt till AA för det inträffade. Enär det står klart att någon falskeligen tillvitat AA en brottslig gärning genom att uppge dennes namn har även en anmälan beträffande falsk tillvitelse upprättats. Polismyndigheten kommer att rätta, på vedertaget sätt, de dataregister där personuppgifterna beträffande AA felaktigt införts.

Polisassistenten BB kan inte i detalj minnas hur identifieringen gick till men anger att han normalt brukar förhöra personen i fråga mot de tillgängliga datasystemen, såsom släktband, signalements-, pass-, belastnings- och misstankeregister. Polisassistenten BB uppger dock att personen han förhörde gav ett lugnt och städat intryck och svaren som angavs på frågorna inte gav anledning till någon misstanke att det inte var rätt person. Något passfoto infordrades dock aldrig och anledning till detta kan Polisassistenten BB inte erinra sig. Vad som förevarit vid kontakterna mellan Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har ej kunnat utredas.

Bedömning

Polismyndigheten finner att det står klart att en felaktig identifiering har gjorts varvid AA:s personuppgifter kommit in i utredningen. Identifieringen har inte följt de rutiner som får anses gälla för hur ett sådant förfarande skall gå till. JO har tidigare i flera ärenden gett uttryck för sin syn på hur en identifiering skall genomföras och vilken styrka de olika uppgifterna får anses ha. Polismyndigheten finner det anmärkningsvärt att det under utredningens gång inte infordrats en kopia på AA:s passfoto eller att anhörig kontaktats för verifikation av identiteten. Dessa åtgärder kanske skulle ha medfört att den gripne avslöjats. I en PM från polisassistenten BB framgår att denne är relativt väl förtrogen med de rutiner som gäller för uppgiften. Det hela får enligt Polismyndighetens uppfattning ses som ett förbiseende från polisassistenten BB:s sida vid en tidpunkt på dygnet där risken för misstag är som störst. Polismyndigheten ser allvarligt på det inträffade och kommer att uppmärksamma medarbetarna i myndigheten på vikten av att rutinerna beträffande identifieringar följs så långt detta är möjligt.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande över det telefonsamtal som AA hade med, som det fick förstås, extra åklagaren DD vid åklagarkammaren i Nyköping efter det att förundersökningen lagts ned. Därvid skulle också anges vilka eventuella överväganden som åklagaren gjorde eller åtgärder som han vidtog med anledning av samtalet.

Åklagarmyndigheten inkom med ett yttrande till vilket var bifogat upplysningar från chefsåklagaren EE (här utelämnade; JO:s anm.) och dåvarande extra åklagaren DD.

DD

Resumé

Den 25 augusti 2005 greps och anhölls tre personer misstänkta för förberedelse till stöld (K 22652-05). En av de misstänkta identifierades av polisen som en AA, en uppgift som jag saknade anledning att ifrågasätta. Dagen därpå hävdades anhållandebesluten och förundersökningen lades ned på den grunden att brott inte kunde styrkas.

Ytterligare några dagar senare blev jag uppringd av en man som uppgav sig heta AA och som undrade varför han erhållit ett beslut om nedlagd förundersökning. Efter att jag förklarat vad som hänt i ärendet sa mannen att det sannolikt var hans bror, FF, som gripits och falskeligen uppgett AA:s identitet. Detta hade nämligen inträffat tidigare när FF varit misstänkt för brott.

Mannen berättade vidare att han vid dessa tidigare tillfällen polisanmält FF vilket lett till att denne dömts för falsk tillvitelse och att han nu avsåg att åter anmäla brodern. Detta var även vad jag rådde honom till. Eftersom båda bröderna är bosatta i Stockholmsområdet förutsatte jag att en anmälan skulle göras till polismyndigheten där.

Överväganden och åtgärder med anledning av samtalet

Telefonsamtalet rörde huvudsakligen frågan vilken betydelse dessa nya uppgifter hade för stöldärendet. Eftersom förundersökningen mot AA redan var nedlagd och han inte längre var misstänkt för något brott ansåg jag att de inte föranledde någon åtgärd från min sida.

Vad därefter gäller frågan om inledande av förundersökning angående falsk tillvitelse så litade jag på att mannen som ringde, i likhet med tidigare tillfällen, själv skulle göra en polisanmälan. I efterhand inser jag att jag själv borde ha agerat i direkt anslutning till telefonsamtalet. Den försummelse som denna underlåtenhet möjligtvis kan anses innebära får jag hänföra till den korta tid jag verkat inom åklagarväsendet och min orutin beträffande ledning av förundersökningar. Jag tillträdde tjänsten som extra åklagare den 15 augusti 2005.

Förundersökning mot FF angående falsk tillvitelse inleddes den 23 november 2005.

Åklagarmyndigheten

Bedömning

En förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av andra skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Detta framgår av 23 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken. Av 3 § samma kapitel framgår att ett beslut att inleda förundersökning skall fattas av polismyndighet eller åklagaren.

Av åklagarens yttrande framgår att AA lämnat uppgift till åklagaren om att det sannolikt var hans bror som gripits vid aktuellt tillfället och falskeligen uppgett AA:s identitet. Det naturliga i den situationen hade varit att åklagaren på eget initiativ i vart fall arrangerat så att AA fått möjlighet att lämna sina uppgifter till polisen för senare ställningstagande i frågan om inledande av förundersökning. Åklagarens relativt korta tid på åklagarbanan och därmed sammanhängande orutin har angetts som förklaring till att så inte skedde. Av yttrandet framgår att förundersökning avseende falsk tillvitelse numera har inletts.

AA bereddes tillfälle att kommentera remissvaren men hörde inte av sig.

Bedömning

Av utredningen framgår att en person greps och anhölls senare som misstänkt för förberedelse till stöld den 25 augusti 2005 och då uppgav att han hette AA. Han kom också att identifieras som denne. Därefter har det kunnat konstateras att identifieringen var felaktig.

Som polismyndigheten anført har JO tidigare uttalat sig i frågan om identifiering av en misstänkt (se t.ex. JO 2000/01 s. 137, särskilt s. 162 f., och JO:s beslut den 29 augusti 1994, dnr 2540-1993). JO har därvid bl.a. framhållit att det inte kan godtas att en persons identitet fastställs enbart på grund av att han eller hon har lämnat korrekta svar på kontrollfrågor avseende uppgifter som finns i offentliga register

eller som annars är lättåtkomliga. Det är inte svårt för den som så önskar att få fram uppgifter om namn, personnummer, adress och telefonnummer m.m. avseende någon som man vill utge sig för att vara. Beträffande en nära anhörig eller någon annan person som man känner väl kan detta vara information som personen i fråga har utan att ens behöva göra några efterforskningar. Som acceptabla metoder för att identifiera någon som inte kan visa upp en godtagbar legitimationshandling har JO nämnt att polisen, utöver att ställa kontrollfrågorna, kan kontakta någon tillförlitlig person som känner den misstänkte eller kan använda sig av kopior av foto och passunderlag från passregistret.

BB har uppgett att han inte i detalj kan minnas hur identifieringen gick till, annat än att de svar han erhöll på sina frågor inte gav anledning till någon misstanke om att uppgifterna var felaktiga. Han har angett att han normalt brukar förhöra personen i fråga mot tillgängliga datasystem. I förevarande fall infordrades dock inte något passfoto och anledningen till detta har inte kunnat klarläggas. Av de nyss anförda följer att det inte kan godtas att man fastställer en persons identitet på det sätt som skett. Polismyndigheten förtjänar kritik i denna del.

När AA erhöll beslutet att den aktuella förundersökningen hade lagts ned kontaktade han DD. AA uppgav då att det sannolikt var hans bror som felaktigt använt sig av hans identitet. Han har vidare uppgett att han då fick rådet att prata med sin bror medan DD har angett att han gav AA rådet att polisanmäla sin bror. Uppgifterna om vad som sades vid samtalet går således något isär. Jag har inte funnit det meningsfullt att vidare utreda saken utan vill endast med anledning av det inträffade anföra följande.

En för brott misstänkt person som inför en polis felaktigt uppger sig vara någon annan kan göra sig skyldig till falsk tillvitelse (jfr 15 kap. 7 § brottsbalken).

Enligt 20 kap. 5 § rättegångsbalken (RB) får brott av målsägande anges till åtal hos åklagare eller polismyndighet. Med angivelse till åtal är att förstå en till åklagare eller polismyndighet riktad anmälan om brott (jfr bl.a. Olivecrona, Rättegången i brottmål enligt RB, 3:e uppl., s. 81). Bestämmelsen gäller vare sig angivelse är villkor för allmänt åtal eller inte (Gärde m.fl., Nya rättegångsbalken, s. 239). Det föreligger således en principiell skyldighet för en åklagare att ta upp en anmälan om brott. En anmälan kan göras såväl muntligen som skriftligen. Om en anmälan görs till åklagaren underrättar denne polismyndigheten.

DD borde således, med anledning av de uppgifter han fick vid telefonsamtalet, ha tagit ställning till om dessa var sådana att en anmälan om brott skulle upprättas och, för det fall att så skulle ske, därefter ha underrättat polismyndigheten. Med hänsyn till hans vid tidpunkten relativt korta tid inom åklagarväsendet och därmed sammanhängande bristande rutin finner jag inte anledning till annat än att rikta kritik mot honom för hans underlåtenhet att göra detta.

Vad som i övrigt har förekommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.